

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สถานการณ์ของ โรคเอดส์ในปัจจุบัน ได้เปลี่ยนแปลง ไปอย่างรวดเร็ว จากสถิติของกองระบาดวิทยา กระทรวงสาธารณสุข เมื่อวันที่ 31 ธันวาคม 2536 ได้รายงานว่ามีผู้ป่วยเอดส์เพิ่มขึ้นจำนวน 4,742 ราย และผู้ป่วยมีอาการสัมพันธ์กับเอดส์จำนวน 2,712 ราย ซึ่งในจำนวนนี้พบว่า ใน 6 จังหวัดภาคเหนือมีผู้ป่วยเอดส์เพิ่มขึ้นจำนวน 1,762 ราย และผู้ป่วยมีอาการสัมพันธ์กับเอดส์จำนวน 1,162 ราย ผู้เชี่ยวชาญขององค์การอนามัยโลกร่วมกับกระทรวงสาธารณสุข คาดว่าจะมีผู้ติดเชื้อเอดส์เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ เนื่องจากการติดเชื้อเป็นไปในลักษณะสะสม ในปี พ.ศ. 2536 ได้ประมาณการจำนวนผู้ติดเชื้อไว้ว่ามีถึง 939,253 คน (ชัยยศ คุณานุสนธิ์, 2536:1) ซึ่งก่อให้เกิดผลกระทบต่อทางด้านสาธารณสุข ด้านเศรษฐกิจสังคม ด้านกฎหมายตลอดจนด้านจริยธรรมต่อประชาชนโดยส่วนรวม ผู้ติดเชื้อเอดส์ส่วนใหญ่จะไม่ทราบว่าตนเองติดเชื้อและจะดำรงชีวิตตามปกติโดยไม่ได้ป้องกันการแพร่เชื้อ ไปยังบุคคลอื่น เมื่อได้รับการตรวจเลือดและทราบว่าตนเองติดเชื้อบุคคลเหล่านั้นส่วนใหญ่จะมีความวิตกกังวลสูงและทุกข์ทรมานเป็นอย่างมาก กลไกทางจิตจะทำงานอย่างหนักเพื่อพยายามระงับทุกข์ที่เกิดขึ้น ผลที่ติดตามาคือปัญหาด้านจิตใจ เช่น ความคับข้องใจ ความว่าเหว่ ซึมเศร้า บางรายมีความคิดฆ่าตัวตาย (สมบัติ แทนประเสริฐสุข, 2535: 2) นอกจากนี้ความวิตกกังวลจะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านจิตใจ ซึ่งจะแสดงออกด้านอารมณ์ และความรู้สึกนึกคิดได้แก่ ความรู้สึกอึดอัดท้อแท้ หงุดหงิด ง่าย ไม่สบายใจ หงุดหงิด โกรธ รู้สึกว่าจะมีบางสิ่งบางอย่างเลวร้ายเกิดขึ้น และรู้สึกว่าไม่มีใครสามารถช่วยเหลือตนได้ จึงอาจมีอารมณ์เศร้า มีความรู้สึกผิด รู้สึกท้อแท้สิ้นหวัง นอกจากนี้ยังทำให้หมกมุ่นครุ่นคิด ไม่มีสมาธิ การตัดสินใจไม่ดี การรับรู้ผิดพลาด ความจำและความสนใจสิ่งแวดล้อมลดลง โดยเฉพาะผู้ติดเชื้อ

ที่มีครอบครัว (บึงอร เครียดชัยภูมิ, 2533:14) มักจะมีปัญหาในด้านความสัมพันธ์ของครอบครัว การหย่าร้าง และการไม่ยอมรับของสังคม เป็นต้น ดังนั้นผู้ติดเชื้อเอชไอวีจึงมีความต้องการที่จะหาที่พึ่งเป็นอย่างมาก เนื่องจากโรคเอดส์เป็นโรคที่ยังไม่มียารักษาให้หายขาดได้ และยังไม่มียาวัคซีนในการป้องกัน แนวทางสำคัญในการดำเนินงานป้องกันและควบคุมโรคเอดส์ในขณะนี้ นอกจากจะต้องอาศัยการให้สุขศึกษาแก่ประชาชนอย่างทั่วถึงแล้ว มาตรการที่สำคัญอีกประการหนึ่งก็คือ การให้บริการปรึกษาแนะนำเกี่ยวกับโรคเอดส์ (กรมควบคุมโรคติดต่อ, 2532:1) เพราะการให้บริการปรึกษาเป็นกระบวนการหนึ่ง ที่ผู้ให้คำปรึกษาเอื้ออำนวยแก่ผู้ที่กำลังเผชิญปัญหาต่าง ๆ ได้พิจารณาตนเองอย่างถ่องแท้ และเข้าใจตนเองพร้อมที่จะแก้ไขปัญหาดตนเองที่กำลังเผชิญอยู่อย่างเหมาะสมเป็นที่พึงพอใจของตนเอง และเป็นที่ยอมรับของสังคมปัจจุบัน (จีน แบร์, 2534:2) การให้คำปรึกษาเป็นวิธีการช่วยเหลือโดยมุ่งเน้นการแก้ไขปัญหาด้านจิตใจ เป็นกระบวนการ โดยผู้ให้คำปรึกษาสร้างสัมพันธภาพที่อบอุ่น ยอมรับและเข้าใจผู้รับคำปรึกษา เปิดโอกาสให้ผู้รับคำปรึกษามีอิสระที่จะแสดงความรู้สึกนึกคิดและกระทำการต่าง ๆ ซึ่งจะช่วยให้ผู้รับคำปรึกษามีการรับรู้เกี่ยวกับตนเอง ในสภาพที่เป็นจริงมากขึ้นและเป็นตัวของตัวเอง สามารถเลือกตัดสินใจได้อย่างมีประสิทธิภาพ การให้คำปรึกษาก่อให้เกิดประโยชน์เป็นอย่างมาก ช่วยลดความวิตกกังวลเพราะการที่ผู้ติดเชื้อ ได้มีโอกาสระบายความรู้สึกที่รบกวนจิตใจจะทำให้ผู้ติดเชื้อผ่อนคลายความทุกข์ เข้าใจและมองเห็นแนวทางที่ถูกต้องในการปฏิบัติตัว เพราะเมื่อมีความวิตกกังวลลดลงทำให้การรับรู้ข้อมูลได้ดียิ่งขึ้น จึงเป็นผลให้สามารถปรับตัวในการดำเนินชีวิตได้เป็นปกติมากขึ้น

จังหวัดพะเยาเป็นจังหวัดหนึ่งในเขตภาคเหนือตอนบนซึ่ง พบว่า ผู้ติดเชื้อเอชไอวีมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น จากรายงานสถานการณ์โรคเอดส์จังหวัดพะเยาตั้งแต่วันที่ 25 พฤศจิกายน 2530 ถึงวันที่ 25 ธันวาคม 2536 มีจำนวนผู้ป่วยเอดส์สะสมทั้งสิ้น 184 ราย เสียชีวิต 72 ราย ผู้ป่วยมีอาการสัมพันธ์กับเอดส์สะสม 20 ราย เสียชีวิต 63 ราย โรงพยาบาลพะเยาจึงได้เริ่มเปิดหน่วยให้บริการปรึกษาเรื่องเอดส์ขึ้นเพื่อรองรับปัญหาต่าง ๆ จากผู้ติดเชื้อเอดส์ จากรายงานกิจกรรมการดำเนินงานป้องกันและควบคุมโรคเอดส์โรงพยาบาลพะเยาตั้งแต่เดือน มกราคม 2536 ถึง ธันวาคม 2536 มีผู้มารับบริการให้คำปรึกษาเรื่องโรคเอดส์คิดเป็นจำนวนถึง 1,454 คน ใน

จำนวนนี้มีผู้ติดเชื้อเอชไอวี 453 คน และมีแนวโน้มจะเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ผู้ศึกษาเป็นผู้หนึ่งที่ได้ร่วมปฏิบัติงานในหน่วยให้คำปรึกษาเรื่องเอชไอวี โรงพยาบาลพะเยา ได้พบว่าผู้ติดเชื้อเอชไอวีส่วนใหญ่ นอกจากจะมีปัญหาทางกายแล้วยังมีปัญหาด้านจิตใจร่วมด้วย โดยเฉพาะความวิตกกังวล ซึ่งจะมีอยู่มากหรือน้อยขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายๆอย่างในตัวผู้ป่วย กระบวนการการให้คำปรึกษาเป็นวิธีการหนึ่งที่จะช่วยลดระดับความวิตกกังวลให้กับผู้ป่วยได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกระบวนการการให้คำปรึกษาที่ได้ทำอย่างต่อเนื่อง จะช่วยให้ผู้ป่วยได้มีโอกาสหลุดถึงสิ่งที่ตนเป็นกังวลและสิ่งที่ตนรู้สึกเป็นปัญหา ผู้ที่ประสบภาวะวิกฤติทางอารมณ์เช่น ผู้ที่ทราบว่าผลเลือดติดเชื้อเอชไอวี อาจจะต้องการรับคำปรึกษาอย่างต่อเนื่อง 3-4 ครั้ง โดยเฉลี่ยสัปดาห์ละ 1 ครั้ง จนกว่าสภาวะทางด้านจิตใจและอารมณ์จะกลับคืนสู่สภาวะปรกติ ผู้วิจัยจึงมีความประสงค์ที่จะศึกษาระดับความวิตกกังวลของผู้ติดเชื้อเอชไอวีที่ได้รับคำปรึกษาที่มีจำนวนครั้งแตกต่างกันว่ามีความแตกต่างกันหรือไม่ และปัจจัยใดในตัวผู้ติดเชื้อที่มีผลต่อระดับความวิตกกังวล ซึ่งการศึกษาครั้งนี้จะเป็นแนวทางในการจัดบริการให้กับผู้ติดเชื้อเอชไอวีที่หน่วยให้คำปรึกษาเรื่องเอชไอวีต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาถึงระดับความวิตกกังวลของผู้ติดเชื้อเอชไอวี
2. เพื่อศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างจำนวนครั้งของการให้คำปรึกษาเรื่องเอชไอวี

สถานภาพส่วนบุคคลได้แก่ อายุ เพศ การศึกษา อาชีพ สถานภาพสมรส สถานภาพในครอบครัว การมีบุตร และรายได้ของครอบครัวต่อเดือน กับระดับความวิตกกังวล

สมมติฐานการวิจัย

1. จำนวนครั้งของการให้คำปรึกษาเรื่องเอชไอวีและระดับความวิตกกังวลมีความสัมพันธ์กัน

เชิงลบ

2. สถานภาพส่วนบุคคล ได้แก่ อายุ เพศ การศึกษา อาชีพ สถานภาพสมรส สถานภาพในครอบครัว การมีบุตร และรายได้ของครอบครัวต่อเดือน มีความสัมพันธ์กับระดับความวิตกกังวล

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาถึงความวิตกกังวลของผู้ติดเชื้อเอชไอวีที่มารับบริการที่หน่วยให้คำปรึกษา โรงพยาบาลพะเยา เฉพาะผู้ติดเชื้อเอชไอวีที่เป็นผู้ป่วยนอกรายใหม่ทุกคน ในช่วงระยะเวลาตั้งแต่เดือนมีนาคม 2537 ถึง เดือนพฤษภาคม 2537 ซึ่งมีจำนวนทั้งสิ้น 60 ราย โดยใช้แบบวัดระดับความวิตกกังวลของซุง (Zung)

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

ความวิตกกังวล หมายถึงภาวะที่บุคคลรู้สึกตึงเครียด หวาดหวั่น กังวลใจ ลักษณะอาการที่บ่งบอกถึงความวิตกกังวล คือ อาการทางอารมณ์ ได้แก่ ความกังวลใจ จิตใจไม่สงบ และอาการทางกาย ได้แก่ หายใจแรงขึ้น หายใจไม่ออก หัวใจหรือชีพจรเต้นเร็ว ถ่ายปัสสาวะบ่อย มีอาการหน้าแดง หน้าซีด เหงื่อออกมากโดยเฉพะบริเวณฝ่ามือ เหนื่อยง่าย วิตโดยเครื่องวัดระดับความวิตกกังวลของซุง

ผู้ติดเชื้อเอชไอวี หมายถึง ผู้ป่วยนอกที่มารับบริการตรวจเลือดหาเชื้อไวรัส เอช ไอ วี โดยตรงที่หน่วยให้คำปรึกษาเรื่องเอชไอวี โรงพยาบาลพะเยา และตรวจพบว่ามีแอนติบอดีเอช ไอ วี (เลือดให้ผลบวก) เป็นผู้ติดเชื้อเอชไอวีซึ่งมีอายุระหว่าง 15-50 ปี ไม่เคยได้รับยาลดความวิตกกังวลหรือยากล่อมประสาท และไม่เคยได้รับคำปรึกษาเรื่องเอชไอวีมาก่อน

การให้คำปรึกษา หมายถึง กระบวนการที่ผู้ให้คำปรึกษาซึ่งเป็นพยาบาลที่ผ่านการอบรมเทคนิคการให้คำปรึกษา และมีประสบการณ์ด้านการให้คำปรึกษาแก่ผู้ติดเชื้อเอชไอวีได้ช่วยให้ผู้ติดเชื้อเอชไอวีที่มารับคำปรึกษาให้มีความรู้เกี่ยวกับโรคเอชไอวีที่ถูกต้อง ซึ่งการให้คำปรึกษามีขั้นตอนในการปฏิบัติคือ สร้างความสัมพันธ์ สอบถามปัญหา พิจารณาแนวทางแก้ไขแก้ไขปัญหาร่วมกันระหว่างผู้ให้คำปรึกษาและผู้รับคำปรึกษา และให้คำแนะนำสอดคล้องกับปัญหา ทำให้มีการปฏิบัติตนที่เหมาะสมเพื่อที่จะสามารถดำเนินชีวิตต่อไปอย่างมีคุณค่า

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. เป็นแนวทางในการเลือกจำนวนครั้งของการให้คำปรึกษาที่เหมาะสม เพื่อป้องกันมิให้มีความวิตกกังวลสูงเกิดขึ้น ซึ่งอาจจะนำไปสู่ปัญหาของการฆ่าตัวตายได้
2. เป็นแนวทางในการวางแผนการให้คำปรึกษาแก่ครอบครัว และญาติของผู้ติดเชื้อเอชไอวี เพื่อลดความวิตกกังวลของผู้ติดเชื้อเอชไอวีและสามารถอยู่ร่วมกันได้ตามปกติ
3. บุคลากรทางการแพทย์และผู้เกี่ยวข้องกับการให้คำปรึกษาเรื่องเอชไอวีได้ตระหนักถึงผลการให้คำปรึกษาสามารถลดความวิตกกังวลได้จริง ทำให้เห็นความสำคัญของการให้คำปรึกษาและนำผลการวิจัยที่ได้ไปปรับปรุงใช้ในการให้คำปรึกษาที่ถูกต้องเหมาะสมกับผู้ติดเชื้อเอชไอวี
4. เป็นแนวทางในการศึกษาค้นคว้าและวิจัยในประเด็นอื่น ๆ ต่อไป